TAK VREDE
GENT

SHANTI

Maandelijkse nieuwsbrief voor levensvernieuwing en algemene broederschap
door vergelijkende studie van wijsbegeerte, godsdiensten, wetenschap en esoterie
JAAR 2022 - NUMMER 9 – SEPTEMBER 2022

Belgische Theosofische Vereniging vzw
Hoofdzetel: Geuzenplein 8 te 1000 BRUSSEL

Doelstellingen van de Theosofische Vereniging:

1. **Het vormen van een kern van de universele broederschap der mensheid, zonder onderscheid van ras, geloof, geslacht, kaste of huidskleur**
2. **Het aanmoedigen van de vergelijkende studie van godsdiensten, wijsbegeerten en wetenschappen**
3. **Het onderzoeken van de onverklaarbare wetten die in de natuur besloten liggen en van de vermogens die in de mens sluimeren**

De vereniging is niet-sektarisch en bestaat uit zoekers naar inzicht. Haar eenheid berust niet op een gezamenlijk beleden geloof of wereldbeschouwing maar op een gezamenlijk streven naar waarheid.

Missie van de Theosophical Society (Adyar)

Het dienen van de mensheid door het ontwikkelen van een zich steeds verdiepend inzicht in, en verwerkelijking van de tijdloze wijsheid, spirituele zelfrealisatie en de eenheid van alle leven.

Activiteiten Tak Vrede: 1ste en 3de maandag van de maand
van 19.30u tot 21.30u.
Deelname is gratis en volledig vrijblijvend.
Locatie: ***Kollekasteel, Groenestaakstraat 66-68 te 9030 Mariakerke***
Meer informatie: **https://ts-belgium.be**

05/09/2022: De Bron herontdekken: Licht op het Pad

19/09/2022: Bijzondere teksten: O Verborgen Leven…

V.U. : Tak Vrede, p/a Geuzenplein 8, 1000 Brussel - Email: **tak.vrede@ts-belgium.be**

Bescherming persoonsgegevens: *Alle informatie over de Belgische wet bescherming van de persoonlijke levenssfeer van 8 december 1992 en de* AVG EU, te bekomen via email: info@ts-belgium.be

Moge alle levende wezens gelukkig zijn
En vrede vinden,
Wat voor levende wezens er ook zijn.
Of ze nu sterk zijn of zwak,
Groot of klein,
Zichtbaar of onzichtbaar,
Ver weg of nabij,
Of ze al geboren zijn of nog geboren moeten worden,
Moge ze allemaal gelukkig zijn.

Soetra van Liefdevolle vriendelijkheid (Metta Sutta)

Artikels Shanti september 2022:	**Pagina**
Metafysische religie: het domein van de Geest	**3**
EXTRA:	
Belgische Theosofische Vereniging Belgische Theosofische Orde van Dienst	**10-11**

Metafysische religie: het domein van de Geest

Frank Vissers

Frank Vissers schreef een boek " Ken Wilber - denken als passie". Het artikel hieronder is een gedeelte van hoofdstuk 7 uit dit boek.

Wie is Ken Wilber?

Kenneth Earl Wilber Jr. is een Amerikaans filosoof, geboren op 31 januari 1949. Zijn werken richten zich vooral op het maken van een 'integrale theorie van het bewustzijn' en zijn gevuld met inzichten uit de psychologie, mystuek, postmodernisme, empirische wetenschap en systeemtheorie, waarmee hij een samenhangend beeld schetst van het heelal.

In zijn werken tracht Wilber een groot aantal ideeën uit de westerse psychologie en filosofie, en uit de oosterse spiritualiteit te integreren.

Zijn werk is populair en ontvangt veel bijval, maar oogt ook veel kritiek. Essentieel zijn de volgende twee methodologische kritieken.

- Mystieke ervaring als metafysisch bewijs

Wilber stelt voor om mystieke ervaring als uitgangspunt te nemen voor het beschrijven van een metafysische werkelijkheid. Maar meer dan een voorstel is het niet; waarom mystieke ervaring zou verwijzen naar een metafysische werkelijkheid, en niet naar menselijke ervaring waar betekenis aan wordt gegeven wordt niet duidelijk.

- Opeenvolgende ontwikkelingsstadia

Wilber stelt dat mystieke ervaringen volgen op het voltooien van de persoonlijke ontwikkeling, zoals die bijvoorbeeld door Loevinger wordt beschreven. Maar mystieke ervaringen komen ook bij kinderen voor. De bekende advaita-heilige Ramana Maharshi was als jongeman reeds volledig verlicht, nog voordat hij een volledige persoonlijke ontwikkeling had kunnen doormaken. En anderzijds zijn er te veel verhalen van verlichte meesters die tot zeer aards en onverlicht gedrag in staat blijken te zijn. Wilber lost dit op door deze ervaringen te zien als een tijdelijk binnendringen van transpersoonlijke ervaring. Uitgaande van een transcendente werkelijkheid, waar we in deze wereld op verschillende wijzen iets van kunnen ervaren, is dat een prima oplossing. Maar het is niet in lijn met de theoretische aannames van structurele ontwikkeling, waarbij de verschillende ontwikkelingsstructuren elkaar in een vaste volgorde opvolgen, concreet in deze wereld.

Vanaf zijn allereerste publicatie heeft Wilber er geen geheim van gemaakt dat hij zich bij zijn pogingen tot theorievorming heeft laten leiden door een metafysisch referentiekader. Het voorwoord van zijn debuut The Spectrum of Consciousness opent zelfs met een citaat afkomstig van Fritjof Schuon: ***'Er is geen wetenschap van de ziel zonder een metafysische basis.'*** Met welk recht betrekt Wilber nu metafysische overwegingen in zijn betoog? Diskwalificeert dit hem niet ogenblikkelijk binnen de wetenschappelijke gemeenschap als een onbetrouwbare gesprekspartner? Wilber zou hierop kunnen antwoorden dat het beter is om expliciet te zijn over je eigen metafysische vooronderstellingen, dan onder het mom van zuivere wetenschap het materialisme te omhelzen - wat tenslotte ook een metafysisch standpunt is.

Wilbers pleidooi voor de rehabilitatie van de innerlijke dimensie staat op gespannen voet met het heersende materialistische paradigma en vertoont veel meer affiniteit met spiritualistische en idealistische filosofische stromingen. Niet voor niets heeft hij zijn uitgangspunt gekozen in de 'eeuwige wijsbegeerte', waarin een poging wordt gedaan om de inzichten van de spirituele tradities een intellectuele formulering te geven.

Deze eeuwige wijsbegeerte wordt ook wel 'esoterisch' genoemd, omdat zij nooit volledig in rationele termen geformuleerd kan worden en een bepaalde mystieke begaafdheid vereist om geheel te kunnen worden begrepen. Op het terrein van de esoterie bestaan er echter verschillende geestesstromingen. Zo kent iedere wereldreligie haar esoterische of mystieke kern, maar zijn er ook scholen van denken of individuele filosofen geweest die een poging hebben gedaan om deze kern op een begrijpelijke manier te formuleren.

Sri Aurobindo

Wilber baseert zich voor wat de esoterische aspecten van zijn model betreft in hoge mate op de filosofie van Sri Aurobindo, een Indiase denker en ziener die de inzichten van de oosterse filosofie wist te combineren met de westerse evolutieleer. Maar ook heeft hij gedachten ontleend aan hedendaagse mystici, zoals Da Free John, die het universele gedachtegoed weer op een geheel eigen manier opnieuw hebben geformuleerd.

Da Free John

De traditionalisten

Wilber kan dus in een bepaald opzicht gerekend worden tot de school van de zogenaamde perennialisten of traditionalisten, waartoe onder meer behoren René Guénon, Ananda Coomaraswamy, Fritjof Schuon en Huston Smith. Wel moet daarbij worden aangemerkt dat het hier niet gaat om een hecht georganiseerde school, maar meer om een groep geestverwante auteurs, en dat Wilber zich veel breder heeft georiënteerd in de hedendaagse filosofie dan de meeste traditionalisten, die de moderne samenleving vaak verafschuwen. Het is vooral Huston Smith geweest die met zijn Forgotten Truth (1976) de aloude gedachte weer heeft willen rehabiliteren dat de werkelijkheid als gelaagd moet worden voorgesteld. Zoals we hebben gezien vormt deze gedachte ook de ruggengraat van Wilbers model.

René Guénon

Ananda Coomaraswamy

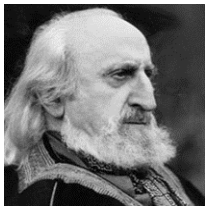

Fritjof Schuon

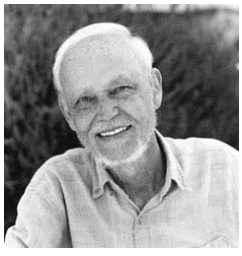

Huston Smith

In tegenstelling tot het gros van de traditionalisten - en ook tot Huston Smith, die wat dit betreft een ambivalente positie inneemt - staat Wilber veel positiever tegenover de moderne westerse cultuur en met name tegenover de gedachte van evolutie. Om die reden noemt hij zijn eigen filosofie liever 'neo-perennial philosophy', om aan te geven dat hij op bepaalde wezenlijke punten met hen van mening verschilt. Waar de andere auteurs de voorwetenschappelijke tijden als spiritueel karakteriseren en de huidige maatschappij als vlak en materialistisch, zodat er in dat opzicht van evolutie geen sprake kan zijn (eerder van het omgekeerde: degeneratie), daar is Wilber genuanceerder in zijn cultuurkritiek. Hoewel ook hij scherpe kritiek heeft geuit op het oppervlakkige karakter van de materialistische westerse cultuur - die hij met de veelzeggende term 'platland' heeft aangeduid - houdt hij tegelijkertijd staande dat er in de desondanks sprake is geweest van een gestage maar niet terug te draaien evolutie. In vroeger tijden was de mens over het geheel genomen beslist niet spiritueler dan nu het geval is, zo merkt Wilber op, aangezien het magische en mythische denken de gehele cultuur in zijn greep had en individualisme niet werd aangemoedigd (uitgezonderd door hen die bewust op zoek gingen naar het spirituele). Pas nadat Wilber had ingezien dat de traditionele leer van de sferen gebruikt kan worden ter ondersteuning van de evolutiegedachte - doordat evolutie dan neerkomt op het doorlopen van de bestaansniveaus - ontstond voor hem de mogelijkheid van een werkelijk eigentijdse synthese tussen oude wijsheid en moderne kennis.

De theosofische traditie

Aangezien de gedachte van de sferen van bestaan bij Wilber zo'n cruciale plaats inneemt, is de vraag gerechtvaardigd of er misschien nog andere bronnen van informatie bestaan die licht kunnen werpen op dit onderwerp. Daarbij zou ik willen verwijzen naar de theosofische traditie, die al sinds 1875, dus ruim voordat Guénon en de zijnen van zich deden spreken (pas rond 1920), de idee van een eeuwige wijsbegeerte - door haar omschreven als de 'oude wijsheid' of een 'geheime leer' - in de westerse cultuur probeerden te introduceren. We zouden de theosofie kunnen omschrijven als een vroege, negentiende-eeuwse, westerse poging om de eeuwige wijsbegeerte opnieuw te formuleren in een meer eigentijdse taal. Daarbij werd door theosofische auteurs expliciet aangeknoopt bij de westerse neoplatonische traditie, waartoe de door Wilber zeer hoog geachte Plotinus behoorde. De naam 'theosofie' zelf dateert zelfs uit deze periode, rond de derde eeuw van onze jaartelling, zo lezen we in De Sleutel tot de Theosofie (1889) van H.P. Blavatsky. Daarbij is het zeer opvallend dat in de theosofische literatuur juist de idee van evolutie zeer centraal staat. Het gaat hier echter niet om een biologische evolutie, die parallel aan de evolutie van de levensvormen plaatsheeft. Blavatsky bracht in De Geheime Leer (1888) op overtuigende wijze een alternatief naar voren voor het christelijke creationisme en de darwinistische evolutieleer - in haar dagen de enige twee opties. In haar ogen was de evolutieleer niet fout, zoals de theologen beweerden, maar onvolledig, omdat zij de subjectieve component over het hoofd zag. Hoewel ik niet mijn hand in het vuur wil steken voor alle uitspraken die zij in haar vele geschriften heeft gedaan, komt haar toch de eer toe dat zij voor het eerst in de moderne tijd op grote schaal deze derde weg heeft geïntroduceerd.

De theosofische metafysica is veelomvattend en vertoont talloze raakvlakken met de informatie die Wilber in zijn boeken hierover heeft gegeven. Zij is een ware goudmijn waar het gaat om begrippen als de innerlijke opbouw van de mens, de aard van de diverse sferen van bestaan, het proces van het leven na de dood en van reïncarnatie, de grote kosmische processen van involutie en evolutie, de stadia van spirituele ontwikkeling, enzovoort. We kunnen het ons daarom niet veroorloven deze bron van informatie links te laten liggen. Dat deze vaak over het hoofd wordt gezien, valt historisch te verklaren uit de animositeit die er onder veel traditionalistische auteurs leefde ten aanzien van de theosofie - te beginnen bij René Guénon, die zelfs van een 'pseudo-religie' sprak. William Quine jr. heeft echter in zijn onlangs verschenen The Only Way (1997) - een studie over de denkbeelden van René Guénon en Ananda Coomaraswamy - laten zien dat de perennialistische en de theosofische traditie op de belangrijkste hoofdpunten met elkaar overeenkomen.

Nut van theosofische literatuur

Het nu volgende kan worden beschouwd als een poging om te laten zien dat ook als we dieper willen ingaan op de details van de 'machinerie van de Kosmos', de theosofische literatuur haar nut kan bewijzen. Gezien het feit dat op dit moment drie boeken van Wilber - te weten The Spectrum of Consciousness, The Atman Project en Up from Eden (en bovendien de verslagbundel van de recente Wilberconferentie Ken Wilber in Dialogue) - verschenen zijn bij de Amerikaanse theosofische uitgeverij Quest Books, lijkt een vergelijking tussen Wilber en de theosofie meer dan gerechtvaardigd. De volgende onderwerpen verdienen in mijn ogen nadere uitwerking.

Ten eerste doet de vraag zich voor, hoe het innerlijk van de mens precies is samengesteld. In zijn meest recente werk, met name in The Eye of Spirit (1997) en One Taste (1999), ziet Wilber de mens als een samengesteld wezen dat is opgebouwd uit een fysiek lichaam, een psychisch ego, een spirituele ziel en een goddelijk Zelf. Dit is identiek aan de theosofische visie op de mens, die spreekt over een fysiek lichaam, een psychische persoonlijkheid, een spiritueel Ego en een goddelijke monade. Duidelijker dan meestal het geval is kan men in de theosofische bronnen lezen hoe eerst uit deze monade het spirituele Ego (of de ziel) is voortgekomen, hoe vervolgens uit dit

Ego een persoonlijkheid is ontstaan en hoe ten slotte deze persoonlijkheid incarneert in een fysiek lichaam. Men is hier dus gewend om alles 'van bovenaf' te bekijken. Meestal wordt in de transpersoonlijke literatuur dit alles 'van onderaf' bekeken: boven de persoonlijkheid van de mens wordt een transpersoonlijk 'hoger Zelf' verondersteld, zonder dat duidelijk wordt wat de herkomst van dit Zelf precies is. Dit doet de verkeerde mening postvatten dat men zich met dit Zelf zou moeten identificeren - iets wat onmogelijk is, omdat alleen het Zelf tot identificatie in staat is. Wat men in feite alleen kan doen is de identificatie met de persoonlijkheid loslaten, zodat men zich kan realiseren dat men dit Zelf al die tijd al was. (Mutatis mutandis geldt hetzelfde voor de volgende stap in de spirituele ontwikkeling, die ons van het Ego naar de monade voert).

Het tweede punt dat licht kan werpen op de aard van het bewustzijn en het proces van ontwikkeling is dat er in de theosofische literatuur, in navolging van hindoeïstische bronnen, aan het bewustzijn drie aspecten worden onderscheiden: willen, denken en voelen (of in de oosterse terminologie: sat, chit, ananda). Waar de westerse psychologie uitsluitend aandacht lijkt te hebben voor het kennen, schoorvoetend aandacht begint te schenken aan het voelen, maar geen enkele interesse toont in het willen, daar zal een integrale psychologie al deze drie aspecten moeten honoreren.

Mensen kunnen volgens deze visie het spirituele bereiken via de lijn van het willen (karma-yoga), die van het denken (jnana-yoga) en die van het voelen (bhakti-yoga). De theosofie oppert zelfs dat dit de drie fundamentele 'lijnen van ontwikkeling' zijn waarlangs het bewustzijn zich ontplooit. Nu Wilber in zijn recente werken oog heeft gekregen voor de talloze ontwikkelingsdimensies waarbinnen ontwikkeling kan plaatsvinden, dient de vraag zich aan of deze misschien tot een klein aantal kerndimensies zijn te herleiden.

Ontwikkelingsprocessen

Ten derde kan er een verhelderend onderscheid worden gemaakt tussen 'verticale' en 'horizontale' ontwikkelingsprocessen. Het normale ontwikkelingsproces verloopt in verticale richting: van lichaam naar persoonlijkheid en van ziel naar Geest. Daarnaast kunnen mensen verschillen in de mate waarin ze zich in horizontale richting hebben ontwikkeld: sommigen zijn fysiek sterker dan anderen, sommigen zijn intellectueel sterker dan anderen, sommigen zijn emotioneel meer ontwikkeld dan anderen, en sommigen zijn spiritueel sterker dan anderen. Op eenvoudige wijze kunnen er zo 'ontwikkelingsprofielen' worden getekend, waarin zowel de mate van verticale ontwikkeling ('hoe hoog reikt iemand in zijn bewustzijn?') als de mate van horizontale ontwikkeling ('hoe breed heeft iemand zich op een bepaald bestaansniveau ontwikkeld?') kan worden aangegeven. Om het beeldender te zeggen: zoals mensen verschillen in de omvang en kracht van hun fysieke lichaam, zo zijn er ook individuele verschillen wat betreft het emotionele of astrale lichaam, het mentale lichaam, het spirituele lichaam, enzovoorts.

Ten vierde komt de theosofische opvatting van reïncarnatie overeen met die van Wilber, in de zin dat het in beide gevallen de ziel is die reïncarneert, en niet de persoonlijkheid - een opvatting die men in de New Age-literatuur nogal eens kan tegenkomen. Wilber stelt echter dat het alleen de kwaliteiten van deugd en wijsheid zijn die naar het volgende leven kunnen worden meegenomen, en geen concrete herinneringen. Volgens de theosofie heeft het spirituele Zelf echter beslist ook een mentaal aspect (aangezien het de drie onder punt twee genoemde kenmerken bezit). Waarom zou men het spirituele Zelf een mentaal aspect ontzeggen, als drager van het geheugen dat over vele levens standhoudt? Werd van Boeddha niet gezegd dat hij terug kon kijken langs de lijn van al zijn vorige levens, zelfs tot de tijd dat hij nog een dierlijk wezen was?

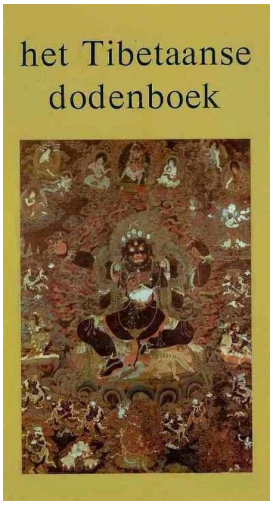

Ten vijfde is er een belangrijk verschil tussen de theosofische visie op het leven na de dood en de versie daarvan uit het Tibetaanse Dodenboek, die Wilber in al zijn geschriften aanhangt. Wilber lijkt ervan uit te gaan dat mensen op het moment van sterven de totale Keten van Zijn doorlopen - van het stervende lichaam via de persoonlijkheid en de transpersoonlijke ziel tot het Heldere Licht van de Geest, om vervolgens diezelfde weg weer in omgekeer-

de richting af te leggen: van de Geest via de ziel en de persoonlijkheid naar het nieuwe fysieke lichaam. Volgens het Tibetaanse Dodenboek voltrekt dit proces zich in een tijdsspanne van hooguit enkele weken. In de theosofische literatuur wordt een ander beeld van het reïncarnatieproces geschetst. Om te beginnen klimt de mens niet helemaal op tot het verheven niveau van de Geest, maar bereikt hij tussen twee levens slechts de hoogste regionen van het mentale gebied, waar het mentale aspect van het Ego (manas geheten) zetelt. En bovendien neemt dit proces veel meer tijd in beslag - variërend van enkele uren tot enkele eeuwen - dan het Dodenboek ons voorhoudt. De afdaling naar het nieuwe fysieke lichaam neemt dan verhoudingsgewijs juist minder tijd in beslag. Een belangrijk gevolg van deze alternatieve voorstelling van zaken is dat het eigenlijke 'hiernamaals' een tamelijk langdurige fase kan zijn, waarvan de lengte wordt bepaald door de snelheid waarmee de mens afscheid kan nemen van de persoonlijkheid van het voorbije leven. Is hij daartoe betrekkelijk snel in staat - bijvoorbeeld doordat hij veel gemediteerd heeft en daardoor afstand heeft leren nemen van zijn persoonlijke gedachten en gevoelens - dan zal het hiernamaals van korte duur zijn, misschien zelfs zo kort als het Tibetaanse Dodenboek beweert. Maar als iemand zijn identiteitsbesef volledig gekoppeld heeft aan zijn persoonlijke bewustzijn, dan zal de lengte van het leven in de 'hemelwereld' aanmerkelijk toenemen. We treffen hier dus een alternatieve opvatting over het leven na de dood aan, die te denken geeft over de universaliteit van de Tibetaanse visie.

Van fysiek tot goddelijk

Ten zesde biedt de theosofische literatuur een helder overzicht van de diverse sferen, gebieden of bestaansniveaus, van het fysieke gebied tot aan de wereld van het Goddelijke, geheel los van het proces van dalen en opstijgen door deze sferen. Omdat Wilber zijn presentatie van de eeuwige wijsbegeerte sterk psychologisch heeft ingekleurd, en daardoor meer zal uitweiden over de stadia van ontwikkeling dan over de sferen die daaraan ten grondslag liggen, is het niet altijd even gemakkelijk om in zijn beschouwingen de correlatie tussen sferen en stadia na te gaan. Een vergelijking tussen het theosofische model van de zeven sferen en het ontwikkelingsmodel van Wilber brengt onder meer aan het licht dat er voor twee van zijn stadia - te weten het psychische en het existentiële stadium - geen ontologische basis bestaat in de vorm van een daarmee corresponderend bestaansniveau. Waar zowel de persoonlijke stadia (fysiek, emotioneel, mentaal) als de spirituele stadia (subtiel, causaal) gedragen worden door een overeenkomstige 'wereld', daar is dat bij de twee genoemde stadia niet het geval. Misschien is het juister om een onderscheid te maken tussen primaire stadia, waarvoor een parallel in de vorm van een afzonderlijk bestaansniveau kan worden aangewezen, en secundaire stadia, waarbij dat niet het geval is.

En ten zevende: Wilber onderscheidt zich nog het meest van zijn transpersoonlijke collega's doordat hij het leerstuk van de involutie zonder enige reserve heeft omhelsd. Waarschijnlijk vormt dit het grootste obstakel voor een acceptatie van zijn visie door de wetenschappelijke wereld, maar het is mijns inziens het onmisbare sluitstuk van een volledige metafysische wereldbeschouwing. Wilber verstaat, in navolging van Aurobindo, onder 'involutie' de globale beweging van Geest naar materie, en soms brengt hij dit in verband met de Big Bang uit de natuurkunde, zonder dit overigens nader uit te werken. In de theosofische literatuur worden ten minste vier bewegingen 'van Geest naar materie' beschreven, waarvan slechts één strikt genomen de naam 'involutie' verdient.

(1) Het scheppingsproces waarbij de zeven sferen ontstaan, doordat het Goddelijke de oermaterie ordent tot een geheel van werelden, vergelijkbaar met de zeven kleuren die door breking voortkomen uit het witte licht.

(2) Het proces waarbij het goddelijke Leven in deze sferen wordt uitgestort, van de hoogste tot de laagste sfeer, waarna de richting omkeert en dit leven zich weer in opwaartse richting beweegt, om terug te kunnen keren tot zijn Bron. Alleen het eerste, neerwaartse deel van deze cyclus kan feitelijk 'involutie' worden genoemd. Het tweede, opwaartse deel, waarbij de diverse natuurrijken van mineralen, planten, dieren en mensen ontstaan, heet dan 'evolutie'.

(3) Als de evolutie van de dieren tot op een bepaalde hoogte is gevorderd, vindt er volgens de theosofische literatuur een uitstorting plaats van goddelijk Leven, waarbij voor het eerst een spiritueel Ego of Zelf wordt gevormd. (Bij dieren en planten is volgens de theosofie van een individuele ziel geen sprake; zij leven vanuit een zogenaamde groepsziel.) Alleen dit spirituele Zelf is in staat tot reïncarnatie, wat dan ook de reden is dat een incarnatie als dier in de theosofie wordt uitgesloten (in tegen- stelling tot wat populair-boeddhistische geschriften en leraren hierover beweren).

(4) En ten slotte is er de neerwaartse beweging waarbij het spirituele Ego voor iedere incarnatie een nieuwe persoonlijkheid schept, alvorens zich met een nieuw lichaam te verbinden.

De voorgaande gegevens uit de theosofische literatuur kunnen wellicht wat meer licht werpen op de esoterische achtergronden van Wilbers visie, een tot nu toe vrijwel onontgonnen terrein.

Een westerse vedanta?

Georg Hegel

Johann Fichte

Fredich von Schelling

Welke filosofie biedt nu eigenlijk ruimte voor thema's als spirituele ontwikkeling, een leven na de dood, het bestaan van andere werelden, enzovoort? Het is duidelijk dat deze filosofie een vorm van idealisme moet zijn. Wilber ziet een aanknopingspunt in het Duitse idealisme van Hegel, Fichte en Schelling, dat korte tijd gelijkluidende inzichten verkondigde, voordat de ideologie van "platland" toesloeg en het wetenschappelijk materialisme zijn beslag kreeg. Ook is hij te rade gegaan bij oosterse idealistische stelsels. In dit verband heeft hij af ten toe de term 'westerse vedanta' laten vallen. De vedanta is de meest diepzinnige school in de Indiase filosofie, waarin de stelling wordt verkondigd dat de gemanifesteerde werkelijkheid uiteindelijk illusoir is vergeleken bij Brahman, het Ene of het Absolute. Tegelijkertijd erkent men in deze school dat deze illusoire of relatieve werkelijkheid, het Vele, niet een homogene grootheid is maar bestaat uit een veelheid van lagen of niveaus. Het menselijk bewustzijn heeft in deze filosofie deel aan al deze lagen van de werkelijkheid en kan uiteindelijk zijn identiteit met Brahman leren beseffen. Deze inzichten zouden volgens Wilber op een eigentijdse manier geformuleerd moeten worden.

J.J. Poortman

De Nederlandse filosoof en theosoof J.J. Poortman, die van 1958 tot 1967 hoogleraar in de 'metafysica in de geest van de theosofie' was aan de Universiteit van Leiden, heeft een idealistische filosofie geformuleerd die aan deze eis volledig tegemoetkomt. Ook hij omschreef zijn stelsel vaak als een westerse vorm van vedanta. In zijn hoofdwerk Tweeërlei subjectiviteit (1929) maakt hij onderscheid tussen het individuele zelf of 'infrasubject' en het universele Zelf of 'Suprasubject'. Hierin herkennen we het vedantijnse onderscheid tussen Atman en Brahman.

De gemanifesteerde werkelijkheid, die uit een reeks van sferen bestaat, is ook bij Poortman uiteindelijk illusoir – 'als niets', zoals hij het formuleert - maar voor ons mensen uiterst reëel – 'toch wel iets'. Deze paradox is zo fundamenteel dat Poortman er de naam 'grondparadox' aan heeft gegeven. Hij omschrijft zijn metafysische standpunt als 'een realisme binnen een idealisme'.

Poortman had net als Wilber een groot vertrouwen in het vermogen van het menselijk verstand om de werkelijkheid in al haar facetten te leren kennen. De mens kon in zijn ogen niet alleen de zintuiglijk waarneembare werkelijkheid adequaat kennen, maar ook de gehele gemanifesteerde werkelijkheid, dat wil zeggen alle bestaansniveaus, van het materiële tot aan het goddelijke niveau. Hierdoor stond hij niet alleen zeer positief tegenover wetenschappelijk onderzoek van welke soort dan ook, maar ook tegenover verschijnselen die zich in het alledaagse wereldbeeld moeilijk laten plaatsen, zoals de paranormale verschijnselen. Zelfs achtte hij het in theorie mogelijk om te komen tot een 'hiernamaalswetenschap', die de lotgevallen van de mens na de dood tot object van onderzoek had. De onderzoekingen van helderzienden naar de lotgevallen van de ziel na de dood zag hij als een principieel mogelijke, zij het misschien praktisch moeilijk uitvoer-

bare, aanzet tot een dergelijke wetenschap.

Dit uiterst ver doorgevoerde rationalisme vond in de ogen van Poortman slechts in één geval een onoverkomelijke drempel: als de mens zijn eigen Zelf probeert te kennen. Omdat het subject nooit helemaal tot object gemaakt kan worden, blijft er diep in het innerlijk van de mens een werkelijkheid bestaan die alleen op mystieke wijze te ervaren valt. Het Zelf staat als het ware steeds achter ons, zodat we het nooit geheel voor ons kunnen krijgen om het objectief te kunnen bestuderen. Maar door middel van meditatie kan het Zelf toch worden gekend - al is dat dan op een principieel andere wijze.

Zo heeft Poortman spiritualiteit en rationaliteit verenigd, waardoor zowel mystiek als wetenschap de volle ruimte kan krijgen.

Bij Wilber kunnen gelijkluidende beschouwingen worden aangetroffen. Opmerkelijk is dat Poortman ook een helder besef had van de door Wilber geformuleerde pre/trans-verwarring. Poortman sprak hier van het 'infrarationele' en van het 'suprarationele', en waarschuwde voor een verwarring van deze twee vormen van irrationaliteit. Poortman omschreef zijn metafysische standpunt als een 'noïsch monisme' (van nous, geest) plus een 'hylisch pluralisme' (van hyle, stof). Hij stond, opnieuw net als Wilber, zeer sceptisch tegenover een op de kwantumfysica gebaseerd holisme, dat het deed voorkomen alsof de moderne fysica op het diepste Mysterie was gestuit. Zoals we hebben gezien, heeft Wilber zich ook altijd verzet tegen deze suggestie, die in de alternatieve cultuur een hardnekkig bestaan leidt. Dat Mysterie lag volgens Poortman dan ook elders: in de diepste diepten van de menselijke geest, waartoe de fysica - of welke andere wetenschap dan ook - nooit toegang zal kunnen hebben. In dit verband sprak Poortman vaak als zijn diepste overtuiging uit dat er strikt genomen slechts één Wonder is: dat er überhaupt iets is. Van vele wonderen wilde hij niets weten. Alles binnen de Veelheid liet zich zijns inziens rationeel verklaren; alleen het Ene onttrok zich aan iedere rationele verklaring. In de ervaring van het Ene - wat Wilber 'Eén Smaak' noemt - raken we aan het Wonder, dat nooit zal ophouden te bestaan, hoeveel van de werkelijkheid we ook hebben leren kennen. In feite voegt deze kennis juist oneindig veel aan het Wonder toe. Plotinus, Poortman en Wilber zijn voorbeelden van mystieke filosofen die het verstand zeer hoog aanslaan en daarom ook veel waarde hechten aan iedere vorm van wetenschappelijk onderzoek. Zij stellen zich om die reden teweer tegen stromingen die, onder het mom van spiritualiteit, juist het rationalisme aanvallen en hun heil zoeken in romantiek of holisme. Niet het rationalisme moet in hun ogen worden bestreden, maar het materialisme, dat de meerdimensionale Kosmos van materie, leven, ziel en Geest reduceert tot de ééndimensionale kosmos van de zichtbare materie. Het populaire holisme overwint in hun ogen, in tegenstelling tot wat zijn aanhangers beweren, het materialisme niet. Integendeel, het verklaart het materialisme heilig door in termen van de kwantumfysica over bewustzijn en spiritualiteit te blijven spreken. Alleen het echte, 'diepe holisme' is in staat om het materialisme definitief te overwinnen, doordat het expliciet andere werelden boven de fysieke wereld erkent. Het bestaan van deze werelden is, om met Huston Smith te spreken, een 'vergeten waarheid', die vrijwel verloren is geraakt in onze cultuur, ware het niet dat sommigen de moed hebben gehad om de boodschap van de eeuwige wijsbegeerte weer onder onze aandacht te brengen.

Uit Theosofia april 2001

Belgische Theosofische Vereniging vzw
Société Théosophique Belge asbl

Cursus
De Bron herontdekken

Licht op het Pad is één van de drie theosofische, ethisch klassiekers die vaak genoemd en geciteerd worden maar niet altijd helemaal gelezen. Dit jaar gaan we in detail in op deze parel van de Tijdloze Wijsheid, die tot ons is gekomen via Mabel Collins (1851-1927). We maken daarbij zijsprongen naar andere overleveringen van Wijsheid, o.a. de Baghavad Gita en de Bijbel en doen thema's aan als o.a. Leven, Dood, Meditatie en innerlijke discipline, Karma, karaktervorming, Natuur.

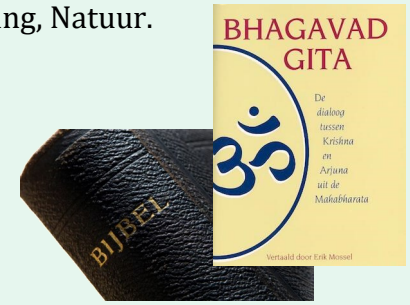

Deze cursus wordt gegeven door Sabine Van Osta en gaat door:

elke 1ste maandag van de maand om 19.30u.
Kollekasteel, Groenestaakstraat 66-68 te 9030 Mariakerke

Eerste bijeenkomst op maandag 5 september 2022 om 19.30u.
Iedereen van harte welkom!

Meer informatie is te bekomen via mail: president@ts-belgium.be of via GSM 0486 631 997

Er zijn drie waarheden die absoluut zijn, en niet verloren kunnen gaan, maar die toch verzwegen kunnen blijven bij gebrek aan spraakvermogen:

1. ***De ziel van de mens is onsterfelijk, en haar toekomst is de toekomst van iets waarvan de groei en de glans grenzeloos is.***
2. ***Het beginsel dat leven schenkt verblijft in ons en boven ons, is onsterfelijk en eeuwig weldadig, wordt niet gehoord of gezien of geroken, maar wordt waargenomen door de mens die werkelijk het vermogen tot waarneming verwerft.***
3. ***Wij zijn ieder afzonderlijk onze eigen absolute wetgever, de schenker van glorie of ellende aan onszelf; de beslisser over ons leven, onze beloning, onze straf.***

Deze waarheden, die zo groot zijn als het leven zelf, zijn zo eenvoudig als het eenvoudigste denkvermogen van een mens. Voed ermee degenen die ernaar hongeren.

De Idylle van de Witte Lotus - Mabel Collins
Hoofdstuk 8

Theosofische Orde van Dienst
Ordre de Service Théosophique

Uitnodiging

21 september werd door de Verenigde Naties uitgeroepen tot Internationale Dag voor de Vrede. In onze huidige woelige wereld is Vrede zeker iets waaraan men heel wat aandacht mag besteden. Daarom organiseert de Belgische afdeling van de Theosophical Order of Service ieder jaar een

Meditatie voor de Vrede

Dit jaar op **zaterdag 24 september 2022 om 15.00u.**

Geuzenplein 8 te 1000 Brussel

Voor wie zich om een of andere reden niet naar Brussel kan verplaatsen en toch wil deelnemen, kan de meditatie volgen per Zoom.

Zoom link: **https://us02web.zoom.us/j/84544560692**

Laten we samen ons steentje bijdragen voor het welzijn van onze wereld en het welzijn van alle levende wezens.

Belgische Theosofische Vereniging vzw
Société Théosophique Belge asbl

Uitnodiging

Na enkele weken van rust en genieten wordt tijdens de mand augustus al uitgekeken naar de tart van het nieuwe activiteitenjaar.
Om iedereen de kans te geven de broeders en zusters uit de andere loges nog even te ontmoeten en de 'kern van broederschap' een nieuwe impus te geven, organiseert de Belgische Theosofische Vereniging vzw een

Nationale Opening activiteitenjaar 2022-2023

Alle leden worden dan ook uitgenodigd om aanwezig te zijn op deze activiteit op

Zaterdag 10 september 2022 om 15.00u.
Geuzenplein 8 te 1000 Brussel

We hopen u talrijk te kunnen verwelkomen en wensen u intussen nog heel fijne dagen.

Raad van Bestuur